

Trag Biljke NEDELJNIK #074 - Dve biljke neophodne za zdrave plodove

Datum: 16. Mart

NAPOMENA pre čitanja:

Pošto je Nedeljnik dugačak, da biste videli celi tekst kliknite na opciju "**Prikaži celi Nedeljnik**" koja se nalazi iznad ovog naslova i otvoriće vam celi Nedeljnik. Istu opciju imate i na kraju teksta.

Koliko ste imali godina kada ste shvatili da je hrana koju kupujete 90% štetna po vaše zdravlje?

Kratak sadržaj:

Kako da ne sagoriš?

Nadin kutak

Ako sada želiš da započneš baštu...

Oštećenja na voćkama i sanacija

Dve biljke neophodne za zdrave plodove

Sadnja krompira sa visokom boranijom

Začinska saksija

Presadnja decembarskog rasadnika

Podsetnik na rokove

Obaveštenje o novim ponudama (još uvek su dostupne dve nove verzije Projekata bašte)

Ovo je nedelja u kojoj smo izgubili Savu. Za vas koji je niste poznavali Sava je bila posebna po mnogo čemu, a posebno po svom jeziku. Još kao mala je osmislila jezik koji je za većinu bio potpuno nerazumljiv. Samo mi koji smo živeli oko nje smo taj jezik i naučili pa se Šorani prepoznaju upravo po poznavanju „izmišljenog jezika“ jedne devojčice. Rasla je u siromaštvu i ima mnogo teorija zašto jedna žena nikada nije progovorila drugačije osim jezikom koji je sama osmislila. Bila je kao od stene odvaljena, visoka sa jakim šakama. Vukla je jednu nogu dok je hodala i bila je simbol ovog sela. Njen svet je bio mali, nikada nije putovala, povremeno bi je neko odveo do sestre u obližnje selo. U grad je odlazila samo kada mora, a znala je svaku dobru voćku u selu. Vrlo često je meni bila mera za kretanje pa sam se trudila da moj svet bude manji od njenog.

Svako od nas ostavi neki svoj trag, ali jedna devojčica je ostavila iza sebe svoj jezik. Sećam se jedne smešne situacije kada su neki strani turisti hodali po selu. Nisu znali

ni reč našeg jezika, ali bez obzira na to ona im je prišla i s njima razgovarala. Neverovatan je to bio prizor smeha i čuđenja dok sam kroz prozor posmatrala kako njih dvoje, od kojih ni jedno ne govori „naš jezik“ polemišu ozbiljno oko nekih tema. Takva je bila Sava, sveprisutna.

Naš prvi susret je bio jako zanimljiv jer je ona neprekidno pričala, a ja nisam znala o čemu. Nisam je razumela. Onda sam polako počela da učim šta znače reči koje izgovara jer je taj njen jezik bio slikovit i vrlo jednostavan. A sada, kada se mi Šorani sretnemo negde odmah prelazimo na Savin jezik. To je kao neko tajno domundavanje, ali i simbolika odakle potičemo. Ona je bila nepismena, bez nekih posebnih veština, ali je uspela da svoj jezik nametne kao jedini način komunikacije s njom. **Kakav je to samo trag jedne osobe na planeti!**

Jeste li primetili da ljudi koji „odlaze“ nas nekako i pripreme na to? Tako je i Sava. Polako se gasila i navikavala nas na to da neće iznenada da pokuca na vrata, da se pojavi iza ugla sa nekom pričom, da uvek iznova zbraja moje mačke...

Bila je jako loša baštovanka, ali je uvek imala baštu. Vrlo brzo je shvatila da je važno da ne galami kada me vidi s kamerom u bašti, shvatila je da ja radim nešto važno pa bi u prolazu samo tiho rekla „ćuta, ćuta“ i odmahnula rukom. Kada nije bilo kamera ulazila bi u baštu, sela na seno i prenosila mi sve seoske abrove. Tako sam znala šta seje Petra, kakav luk ima Duša, da li se otelila Miljina krava. Bila sam u toku. Ona je bila naš seoski internet.

Sava je bila celi život siromašna. Ali trebalo je da vidite kakvu je veličanstvenu sahranu imala ta naša Sava. Kao da je velikan. Jer ona je bila svim neraskidiv deo ovog ogranka sela. Dok sam to gledala pomislila sam da bi ona bila jako ponosna na sebe da vidi koliki se narod okupio oko njene smrti. Čula sam i rečenicu od komšije koja odzvanja u meni. Kaže bilo bi lepo da smo negde sačuvali njene opanke pa da ostanu pored nekog drveta kao sećanje na nju...

Svakog drugog utorka sam u prestonici zbog konsultacija uživo jer moj internet na selu ne mari puno za ta naša dešavanja. Pala je kiša u mom odsustvu. Kada sam sinoć stigla u selo prvo što sam shvatila je da nema Save koja će mi prva dati izveštaj o kiši, bašti, posetama, situaciji u selu.

Ova priča je važna iz više razloga. Ona je spomenik kome ću se vraćati jer priča o njoj mora da bude napisana. Ona je podsećanje da svi mi ostavljamo trag i ne moramo da budemo pismeni, učeni već samo dobri ljudi.

Ostaviti iza sebe izmišljeni jezik kojim ostali meštani govore je velika stvar. Ostaviti iza sebe sećanje na dobro još veća. A meni je ostavila zvuk opanaka koji odzvanjaju o asfalt dok se ona približava i slonovski luk koji mi je donela od Duše.

Ne verujem da smrt postoji i nisam tužna, ali je ova nedelja puna neke sitne sete koja prožima telo jer tako i treba kada se neko nedostajanje oplakuje.

Koordinator: Goran Pivašević

Direktor: Jovan Banović

Jutjub: Sanja i Jan Rakić, Jovan Banović, Goran Pivašević

Instagram: Katarina Kremenović

Tik tok: Jovan Banović

FB stranica: Jovan Banović, Goran Pivašević

Administratori platforme: Nada Radinić, Marko Petković, Gordana Bojanić, Mia Božić, Jasmina Nenadić, Sabina Kovačić, Nina Martinović

Autor edukativnog programa, video materijala i tekstova sam ja Biljka.

Trag Biljke je jedna od retkih samoodrživih i međunarodnih platformi koja povezuje 30 zemalja, 394 gradova.

Da li se ikada vratiš na dan svog rođenja rađajući se ponovo pitajući se kako je sve započelo?

Kako je sve pogođeno ili promašeno?

Probudim se, kao da uopšte i spavam, promišljam život, jer magičan je taj život koji me obavija, čudesan i svetluca, kao tajno vrelo za kojim posežu nespretni, a znatiželjni prsti.

Sve su naša srca uvek mogla i znala i stvarala, tolike su nam misli jutra začela od samo jednog udaha plemenite boje života!

Dani mi mirišu na istine, one lake i revolucionarne. Zapravo je svaka revolucija laka ako je u sebi nosimo. Tako postajemo čin otpora noseći taj otpor svuda sa sobom.

Nikle su prve špangle progovarajući o stanju tla. Znam ja i pre njih po nabubrelim pupovima cvetova voćaka da je koren probuđen, da se ljubav u simbiozi budi. Prerano, ali suviše lepo.

Kupusarice su me danas naučile suštini, a zablude su ono što prečesto živimo ne pitajući se koje im je poreklo. Pokupili smo ih nekada u prolazu, sklonili s puta kao zaboravljeni dečiji tricikl koji se tako iznenada nalazi tu. Nije ti jasno odakle je, znaš da nije tvoj ali postaje tvoj prizor. Dovoljno za svojinu.

Ja se usudih da život okrenem za 210 stepeni, a jedan stari deo ostavih za uspomenu. Usudih da budem hrabra i da od neznanja ka znanju stremim. Niko se ne rađa sveznajući ali mu potreba za traganjem u hromozomima upisana.

Plodne zemlje je sve manje. Ima puno one koju prevrće mehanizacija posipajući ulja i izduvne gasove koji će dočekati vaše biljke. Zaludan je posao stalno preoravati da bi iznova kreirali nove staze. Zaludno trošenje i sebe i tla. Kreirajte jednom svoju no dig bio baštu i uživajte u njoj godinama. Tako ćete znati da ste deo jedne revolucije, da je nosite u sebi.

E baš to je onaj osmeh koji lebdi na ustima onog koji zna istinu.

KAKO DA NE SAGORIŠ?

Jako važna priča o zonama koje se iz bašte manifestuju na naš život.

Koji je danas datum? Datum u kome čitaš ovaj Nedeljnik? Budi svestan Čitaaoče da je taj datum zauvek otišao, dan koji nosi taj datum više nikada neće biti tvoj. Kada na taj način promisliš vreme koje ti je dato shvataš da je dragocenost. Dan unikat! Kako vam to zvuči?

Da bih pojasnila koliku moć imate nad vremenom moram da krenem izdaleka – od jednog sukoba. Otvorio je jasno polje razuma i jedan novi pristup primeni zona na sve sfere života.

Najveći problem koji svi imamo s vremenom je organizacija koja nužno dovodi do sagorevanja.

Sukob je započeo na konsultacijama. Ona je bila jako drska i odgovarala mi je tonom koji nisam morala da slušam. Nakon što je ponovila svoj drzak nastup skrenula sam joj pažnju da sa mnom tako ne može da razgovara jer postoji prag koji s ljudima ne prolazim. Ne više. Imala sam osećaj da je to dodatno razljutilo i žustro mi je sasula u lice sve što misli o mom egu, a imala sam osećaj dok tako gnevno progovara kao da se u njoj nakupila neka suluda mržnja prema meni. Prebrojavala sam u glavi moguće situacije u kojima sam to mogla da izazovem i nisam pronalazila odgovore. U takvim situacijama ja ne pravim kompromise. Samo sam rekla da će joj se javiti neko iz Tima oko povrata novca i da je naš program završen. Prošla sam mnogo toga u životu i donela odluku da neke ljudske manifestacije više nikada ne moram da trpim.

I tada je krenulo ono što je bitno za sve vas. Dok sam pokretala miš ka isključenju ona je briznula u plač. To nije bila samo suza već jauk kakav dugo nisam čula. Mogla sam da čujem kako se u njoj lome duševni tanjiri, jedan po jedan. Zastala sam i rekla joj da se smiri i da ja neću nikuda. I otvorila „njenu Pandorinu kutiju“...

Sagorevanje, burnout, ah kako je to poznato stanje... Nekada mislim da me Bog stavio u sva moguća duševna stanja baš zbog ovakvih situacija u kojima mogu (moram) da pomognem nekom.

I tada sam uz ridanje i jauk čula toliko mnogo „ne mogu više“, a „moram“ i teške suicidalne misli. Sagorevanje! Pa šta to čoveče radiš svom danu koji je unikat? Zbog čega?

Ne mogu više i moram u jednoj rečenici su jako složena kombinacija terora nad sobom.

Pričala mi je o svojim ciljevima koje ne može da ostvari jer je stalno umorna, o sebi koja je nevidljiva ako ne ostvari svoj cilj, o težinama svakog dana u kojima se bori sa anksioznošću. Nas dve smo se susrele na konsultacijama kako bismo pričale o organizaciji Projekta, a onda se desilo nešto sasvim drugo. Preko bašte do duše je kratak put.

Kada se desi ovako nešto ja sve stavljam po strani. Pre svega sebe. Kaže mi član Mladog Tima da bi svaki roditelj trebalo da se ponaša kao ja. Da imam sve karakteristike dobrog roditelja. Roditelji bi trebalo da se ponašaju kao profesionalci i

da potisnu emocije, ego i da se pomere u stranu kako bi dete dobilo prioritet. To sam ja uradila instinktivno. Jer mogla sam ljuta da završim sve ovo, što bi svako uradio nakon uvreda ali ostala sam uz sasvim drugu poziciju – nekog ko razume.

Koliko imate u životu ovakvih situacija? Da je neko grub prema vama, nervozan, nepravedan? Možda se u pozadini krije nešto veliko i bolje je da se zaustavite i saslušate.

Kada sam je saslušala shvatila sam da njoj nedostaje organizacija. Zone u bašti su vam zone i u životu. Ako imate cilj to je tako prostrana ideja da se u tom cilju gubite, ona vas gazi i postaje vaš tlačitelj. Ali ako znate korake do cilja vi postajete praktično ostvareni. To nije nešto što se podrazumeva, to je nešto što se vežba. Svakoj osobi su potrebna ograničenja, duševne rampe jer u dan stane taman toliko koliko treba i ne može ni zeri više. A ako imamo samo cilj bez jasnih zona mi nemamo svoje granice. Voleti sebe znači upravo to – postaviti granice u danu.

Pričala sam joj o svom životnom putu i odrastanju. Niko te ne pripremi da te odjednom dočeka ljudski biodiverzitet i da iz okrilja kada neko o tebi brine prelaziš u okrilje života u kome si odgovorna i trebaš da se navikavaš na loše dane jednako kao i na dobre. Sve ti to pripada, sve je to važno da bi se ostvario cilj. Pojasnila sam joj da će cilj ostvariti sasvim jedna **druga ona** jer već sutra nakon ovog razgovora **se budi druga ona**, a na putu do cilja je čekaju mnoge okolnosti koje će je ojačati kako bi postigla svoj cilj.

Sve ovo se vežba, mere se vežbaju, odnos prema vremenu se vežba.

Ništa se ne podrazumeva kada je u pitanju ljudska duša, a posebno ne jačina. Jer toliko se zatvaramo, toliko glumimo jer ne želimo saosećanje jer nas stavlja u poseban odnos da bismo radije popucali po šavovima nego da otvoreno kažemo: meni je dosta i treba mi pomoć. Jer i meni je često dosta! O samo da znate koliko je važno da nam je dosta jer je to polazište za mnogo kreativnih pokretanja ličnosti.

Zone u bašti su nastale kada sam ja sagorela. Jednostavno vrištala sam od umora. Popela se na vrh brda i vrisnula da ne mogu više. I naravno da nisam mogla. Realno posla je mnogo i uvek će ga biti ali ako se to postavi kao jedna beskonačna nit čovek i nema priliku da se oseća pratično ostvareno, a jako je važno da se u jednom trenutku završi posao. U glavi.

Ako je cilj celovita bašta to je u startu veliki posao koji nije realan za osobu koja je jako zauzeta. U tom cilju se gubimo sa jako mnogo nezadovoljstava i lošeg stava prema sebi pa bašta u jednom trenutku postaje izvor frustracija i anksioznosti.

Bila sam u takvoj bašti i znam svaku strunu u duši iz koje odjekuje d-mol.

Ali, ako je podeliš na zone cela bašta postaje zbir koraka do cilja. Ujedno tvoja vežba fokusa, odnosa prema sebi, mesta gde počinješ da se voliš. Zone su zadaci koji su lako ostvarivi, a kada ih ostvarite dobijate mnogo vremena za sve ostalo u svom životu. Umesto da stalno jurite kao osoba koja ništa ne stiže postajete osoba koja sve stiže i postaje zadovoljna sobom. To se lako primenjuje u sve sfere života. Preko zona u bašti do zona u životu.

Celi svet gori, sagorevanje je postalo sastavni deo modernog života. Samo retki o tome govore i potraže pomoć. Rad u koracima se vežba, kao što se koraci do cilja vežbaju. Najveći je problem ako mislimo da se to podrazumeva.

Mnogo sam naučila u tom razgovoru, o ljudima, sebi, zonama, biljkama i tome kako je sve povezano.

Mnogo sam naučila o trenucima koji su ključni za pucanje i ne-slučajnostima naših trenutnih pozicija u životima jednih i drugih.

Još jednom sam potvrdila da mogu da stanem pred ljude jer svaki put lakše pomeram svoj ego u stranu i mislim da više ništa ne može da me naljuti. Bog nas uvredama koje dobijamo uvežbava za uloge koje nam je namenio.

Kakav divan osećaj kada se nekome pomogne da sagleda iz drugog ugla. Kada nekome možeš iskustveno da kažeš da je u redu što sagoreva jer je to osećanje koje joj pripada samo je važno da sa tim osećanjem razgovara. Deo je njenog tela. Sa strahom može da razgovara jer je anksioznost deo njenog tela. Nije to došlo spolja već je stvoreno iznutra. I najvažnije od svega mi imamo moć nad svim tim.

Motivaciona bio bašta nije samo proizvodnja hrane, ona je mesto gde učite kako da izbegnete sagorevanje koje ćete primeniti dalje u svom životu. Ona je živa učiteljica umetnosti voljenja sebe.

Svaki Projekat bašte sadrži ključne elemente organizacije koji sprečavaju da se izgubite u koracima, da budete efikasniji ne zbog drugih, već zbog sebe. I nakon što smo razgovor završile birajući film jedna drugoj, jer smo ga zaslužile, svatila sam kako Projekti bašte nisu otišli u svet samo zbog hrane, tamo su zbog mnogobrojnih duša da progovaraju umesto mene.

NADIN KUTAK

Piše: Nada Radinić

“Krajnji cilj poljoprivrede nije uzgoj usjeva,
nego njegovanje i usavršavanje ljudskog bića.”

To je jedna od najpoznatijih rečenica japanskog farmera i filozofa Masanobu Fukuoka, velikog učitelja prirodnog vrtlarenja i autora knjige *The One-Straw Revolution*, kod nas poznate kao *Revolucija jedne slamke*.

Fukuoka nije započeo život kao farmer. Po struci je bio mikrobiolog i radio je kao znanstvenik koji je proučavao biljne bolesti. No još kao mlad čovjek doživio je duboku osobnu krizu nakon koje je počeo preispitivati način na koji ljudi pristupaju prirodi. Zaključio je da čovjek, u želji da sve kontrolira i poboljša, često zapravo čini suprotno – komplicira ono što je u prirodi već savršeno uređeno.

Napustio je posao i vratio se na obiteljsko imanje na japanskom otoku Shikoku, gdje je desetljećima razvijao svoj način uzgoja koji je nazvao “prirodnom poljoprivredom”.

Njegova metoda temeljila se na iznenađujuće jednostavnim načelima: ne orati, ne koristiti kemijska gnojiva ni pesticide, ne plijeviti na uobičajen način i pustiti prirodu da sama stvara ravnotežu.

U početku su mnogi sumnjali u takav pristup. No s vremenom su njegovi nasadi riže i ječma davali prinose usporedive s konvencionalnom poljoprivredom, ali uz neusporedivo manje rada i bez narušavanja tla.

Fukuoka je često govorio da čovjek ne mora stalno raditi više kako bi postigao bolje rezultate. Ponekad je, govorio je, važnije zapitati se: što sve možemo prestati raditi.

Njegove ideje kasnije su snažno utjecale na razvoj prirodnog vrtlarenja i permakulture diljem svijeta. No možda je još važnije ono što je pokušavao prenijeti izvan same poljoprivrede: misao da čovjek, promatrajući prirodu, može naučiti nešto i o sebi – o strpljenju, skromnosti i mjestu koje zauzima u svijetu živih bića.

Postoji jedna mala epizoda iz života Masanobu Fukuoka koja lijepo pokazuje kako je nastala njegova filozofija.

Kad se nakon rada kao znanstvenik vratio na obiteljsko imanje na otoku Shikoku, odlučio je primijeniti svoje novo uvjerenje da prirodi treba dopustiti da sama pronade ravnotežu. U početku je to pokušao vrlo naglo. U voćnjaku mandarina jednostavno je prestao raditi sve ono što su drugi farmeri smatrali nužnim – prestao je orezivati stabla i prestao ih intenzivno obrađivati.

Rezultat je bio katastrofalan. Mnoga stabla su oslabila, neka su i propala.

Kasnije je sam priznao da je tada napravio veliku pogrešku. Shvatio je da prirodno vrtlarenje ne znači naglo prestati raditi sve, nego prije svega razumjeti kako priroda funkcionira i postupno joj vraćati ravnotežu koju je čovjek ranije narušio.

Iz tog iskustva razvio je i jednu od svojih najpoznatijih praksi: prekrivanje tla slamom nakon žetve. Slamu nije smatrao otpadom nego dijelom prirodnog ciklusa – ona štiti tlo, zadržava vlagu, hrani mikroorganizme i omogućuje da zemlja ostane živa i plodna.

Ta jednostavna ideja – da jedna obična slamka može biti dio velikog prirodnog kruga – kasnije je postala i simbol njegove knjige *The One-Straw Revolution*.

Upravo zato njegova poruka i danas djeluje tako snažno: velike promjene u načinu na koji obrađujemo zemlju ponekad mogu započeti od jedne sasvim male stvari poput obične slamke.

U vremenu kada često tražimo sve složenija rješenja, Fukuoka nas usmjerava da širom otvorimo oči i srce pred prirodom i poklonimo joj svoje povjerenje, kao najboljem prijatelju.

O Fukuoki sam već pisala na svom blogu, ako niste pročitali knjigu ponoviti ću vam link, a za još vrtlarskih tema kliknite na:

[nadin-kutak-74](#)

Lijep pozdrav!

AKO SADA ŽELIŠ DA ZAPOČNEŠ BAŠTU...

Čitate ovo...

Pomislite kako bi bilo lepo da pokrenete svoju baštu...

Pomislite da je za to kasno jer nemaš presadu, nemaš pripremljenu površinu...

Nije kasno...

Motivaciona bio bašta može da se postavi u svakom trenutku u sezoni jer kalendari prate setvu i sadnju, a imamo jako mnogo rasadnika tokom sezone. Zato niste zakasnili. Taj pojam u ovom programu ne postoji. Kad god odlučite da postavite ovakvu baštu potrebna vam je samo dobra volja, travnjak, resursi, seme i kalendari. I budite uvjereni da ćete vrlo brzo imati berbu. Ovakve bašte daju prve rezultate već za manje od dva meseca. Zato ovakvu baštu zovem montažnom baštom jer se može postaviti u jednom danu u kome ćete je ujedno i posejati.

Ukoliko nemate ništa od presade, a dok čitate ovo želite da pokrenete svoju baštu kompletna presada da se još uvek može posejati. Skratiču vam put za sve rasadnike. Nabavite 6 žardinijera, napunite ih supstratom za setvu koji se kupuje u poljoprivrednoj apoteci, zalijete dobro i kada pritisnete zemlju vaša žardinjera bi trebalo da bude puna 3cm od vrha.

U prvu žardinjeru ćete posejati paradajz i patlidžan.

U drugu žardinjeru posejaćete paprike.

U treću žardinjeru postajaćete sve vrste kupusarica.

U četvrtu žardinjeru posejaćete praziluk, cveklju, blitvu, celer listaš i celer korenaš.

U petu žardinjeru posejaćete sideratno cveće.

U šestu žardinjeru posejaćete lubenice, dinje, tikve, lufe, lagenarije, kukuruze. (ove poslednje dve odnose se na primorce).

Na ovaj način dobili ste rasadnik koji je praktično spakovan u 6 žardinijera, a uzgoj u kolektivu će vam olakšati negovanje ovih biljaka i uštedeti prostor na balkonima. Prednost ovakvih rasadnika je što nema prerastanja biljaka, polaganja, tresetne mušice, biljke od samog nicanja provode vreme na balkonima. Naravno da je ova presada manja od one koju mi koju mi uzgajamo tokom čitavog programa, ali konačno računa se samo to da ćete imati svoju presadu i posadićete u baštu onda kada ona stigne za presadnju.

Suština je da u svakom trenutku možete da se odlučite na ovaj korak jer ovakva bašta ne zavisi od mehanizacije, rokova, nije ograničena klimatskim uslovima. Kada posejete rasadnike postavite i svoje PMove. RPZ za kontinent se još uvek postavlja i za Projekat bašte 10 gredica treba vam samo 4 PMova. Planine još uvek nisu ni počele da seju pa imate vremena do početka aprila da postavite 4 PMova za RPZ. Primorci su u setvi RPZ ali i sadnji krompira pa ako pripadate primorju trebaju vam 6 PMova.

Sve ovo, rasadnici i postavka PMova se uradi za jedan dan.

OŠTEĆENJA NA VOČKAMA I SANACIJA

Tek kada sam počela da se bavim ekološkim voćarstvom shvatila sam da junaci iz crtanih filmova kao što su zeke, srne, divlje svinje, veverice i voluharice nisu baš tako šarmantni. Ekološki voćnjaci su uvek privlačni divljim životinjama jer u njima nema otrova, a biološka raznovrsnost i divan asortiman trava im je prava gozibica.

Svesna sam ja da sam došljak i da je ovo njihov prostor kojim zapravo oni gospodare. Ponizni sam sluga! Ja toliko vremena ulažem u zaštitu voćkica mrežama da mogu studiju o tome da napišem. Sve je na "brdovitom Balkanu" i po pravilu uvek duva neki vetar koji mi raznosi mreže i rafije pa zamišljam kako se sve te životinje iz svojih skrovišta smeju meni - prizoru. I pored mreža koje su trostruke na nekim mestima (eh šta ti je moć zečjih zuba!) zečevi često ugrabe neku granu.

Mnogi voćari imaju teorije o tome šta zečevi napadaju češće i koru kojeg stabla više vole ali sve to u praksi nije tako. Dugogodišnjim posmatranjem i saniranjem štete koju prave zečevi zaključila sam da oni napadaju sadnice samo onda kada se uplaše. To je vezano za rad mašina kosačica i veliko nevreme. Ukoliko uzmete u obzir da zekama zubi neprekidno rastu i da stalno grickaju da bi ih skraćivali, svako nezastićeno mlado stablo je ugroženo. Šteta na stablu se lako sanira ali od ključnog značaja je dubina i položaj štete. Sa sobom uvek nosim voćarske makaze, nož i balzam (kalemarski vosak ili balzam) jer je potrebno da se svaki zečji ugriz dobro obradi i zamaže balzomom.

Prvi korak je obrada rane. To podrazumeva da nožem skinete sve neravnine.

Drugi korak je da namažete dobro balzam i to tako da prelazi preko ivica kora.

Kada se balzam osuši obavezno zaštitite granu mrežom jer se zeke vraćaju na mesto "zločina". I pokušajte da se ne ljutite na njih. Sklad s prirodom podrazumeva ljubav prema svakom biću.

DVE BILJKE NEOPHODNE ZA ZDRAVE PLODOVE

Stalno nam prete ratovima. Da, a čovek je u skladu s tim stalno anksiozan. Ja često propuštam sve belosvetske sukobe, pa i ovaj novi sam propustila. Saznala sam tek nakon 7 dana šta se u svetu dešava. Dok svi paniče, brinu i prate vesti ja sejem baštu. Bavim se konkretnim opstajanjem. Mislim da i u vama sazreva ideja nekog povratka ovakvom načinu života. Namerno koristim reč povratak jer mislim da je baštovanstvo atavizam.

Dok sam pričala o tome kako mene ne uzdramaju bilo kakvi belosvetski sukobi, jer znam da ću imati uvek dovoljno hrane, dobila sam zanimljiv komentar vezan za potencijalno zagađenje hrane zbog ovih belosvetskih sukoba. Da, svi se bojimo

različitih zagađenja koja dolaze potencijalno sa takvim sukobima, ali priroda daje rešenje za sve.

Postoje dve biljke bez kojih ne može da se zamisli jedna Motivaciona bio bašta i to su suncokreti i amaranti. Osim što su predivne biljke, jestive, sideratno su cveće sa jako velikom ulogom u bašti – fitoremedijacija. Kolika odgovornost nad tim biljkama lebdi!

Suncokreti rade fitofiltraciju teških metala i radionukleida, a amaranti fitotransformaciju pesticida. Njihova pozicija u bašti je jako važna i u određenom broju su prisutne u svakom Projektu bašte i to ne samo na otvorenom polju već i na balkonima. Pored njih sličnu ulogu ima i ostalo sideratno cveće. To su naši čistači tla i uz njihovu pomoć naša hrana postaje čista.

Zato, ne brinite puno o zagađenju u okolini, atmosferskom zagađenju jer ja sam predvidela u svakom Projektu bašte loše komšije koji koriste hemiju, loše industrije koje nas prskaju odozgo, kisele kiše i isfrustrirane lidere koji bi se igrali rata. Projekat bašte je napravljen uz punu svest o tome da ne postoji čisti ekosistem, ali i te kako može da postoji čista hrana.

SADNJA KROMPIRA SA VISOKOM BORANIJOM

Primetila sam da se i vama jako dopadaju setveni grmovi. Jako su laki za postavljanje, brzo se poseju i daju jako mnogo hrane. Postavila sam ih već 8 i to onako usput dok sam čistila gredice. To što sam uklanjala sa gredica iskoristila sam kao kabasti sloj i tako došla do 8 setvenih grmova.

S obzirom da na primorci sade uveliko krompir, a da kontinent počinje sa sadnjom snimili smo jako zanimljivu epizodu koja izlazi u utorak: setva krompira sa visokom boranijom u setvene grmove.

Kombinacija krompira i visoke boranije često veoma dobra u bašti jer se biljke međusobno dopunjuju.

1. Boranija obogaćuje PM azotom

Boranija ima sposobnost da uz pomoć bakterija na korenu veže azot iz vazduha i pretvara ga u oblik koji biljke mogu da koriste.

Krompir (*Solanum tuberosum*) je biljka koja troši dosta hranljivih materija, posebno azota, pa mu to direktno pomaže da bolje raste.

2. Bolje iskorišćavanje prostora

Krompir raste nisko i širi se po zemlji.

Visoka boranija raste u visinu uz pritku ili mrežu.

Tako se ne takmiče za isti prostor, nego koriste različite slojeve u bašti.

3. Prirodna zaštita od prerastanja PMA travom

Listovi krompira brzo prekriju zemlju i smanjuju rast divljih biljaka, dok boranija raste iznad i dobija dovoljno svetla.

4. Poboljšanje strukture PMA

Koreni boranije i krompira deluju na različitim dubinama pa poboljšavaju zadržavanje vlage, jako brzo humificiraju PM zbog jake mikrobiološke aktivnosti i ovaj grm je nakon njih spreman za jesenju zonu i to čak za kupusarice koje su jako zahtevne. Krompir pripada prvoj kategoriji plodoređa jednako kao i kupusarice ali u kombinaciji sa mahunrkama ovaj grm će biti spreman da primi zahtevne kupusarice.

5. Ovde je postavljen princip mešovite sadnje

Ovo je primer tzv. kompanjonske sadnje (međusobno korisnih biljaka), gde jedna biljka pomaže drugoj bez hemijskih đubriva.

6. Zaštita krompira od zlatice ali pre svega od krompirovog moljca. Ova zaštita se manifestuje lako jer je boranija jedna vrsta zavese koja sprečava da zlatice pronađu krompir. Jednostavno maskira miris krompiru. Jednako se odnosi i na moljca.

7. Idealno za male bašte jer na malom prostoru imate jako veliku berbu dve kulture koje se mogu tretirati kao osnovne životne namirnice. Visoka boranija se može zameniti i visokim pasuljem.

Za postavku je potrebno da obezbedite pritke, bar 5 komada.

Naklijali krompir.

Seno, stajnjak, kabasti materijal. U ovoj epizodi prvo donji sloj sena zalivam fermentisanim tekućim đubrivom od starog hleba zbog fosfora i mikroorganizama, pa tek onda stavljam stajnjak, na njega mali sloj mrtve koprive, preko nje krompir pa na kraju seno.

Za vas koji nemate mrtvu koprivu ona je resurs za K pa možete da pogledate u tabelama resursa ili spiskovima koje sam delila u Nedeljniku koji je zamenski resurs za K. Uvek možete da upotrebite pirevinu.

Pogledajte epizodu koja izlazi u utorak i probajte ovu kombinaciju.

ZAČINSKA SAKSIJA

Ako imate okruglu saksiju možete vrlo jednostavno da napravite začinsku saksiju ili ono što zovem – sve za supu na jednom mestu. Ova ideja je snimljena kao kratki video koji ćete imati priliku da pogledate ove nedelje i varijacija je na temu začinske gredice.

Već par godina želim da postavim upravo jednu ovakvu kombinaciju koja nije samo začinska saksija u službi kuhinje već je i zaštitna kombinacija za paradajz. Paradajz je kultura koju napada moljac, trips, lisna vaš, bela mušica i u ovoj začinskoj kombinaciji sve biljke deluju repelentno posebno jer se stalno beru za supu. Kada beremo lišće oslobađaju se eterična ulja koja mirisom odbijaju insekte.

Potrebna vam je okrugla saksija koja se deli na poseban način na 6 pregrada i jedan unutrašnji krug. U pregrade se seje mrkva, peršun listaš i korenaš, korijander, kopar i pastrnjak, a u krug luk za mladu berbu koji je čuvar mesta paradajzu. Sve ove biljke će da porastu do trenutka kada je potrebno da se ubaci paradajz. Kada oberemo mladi luk u centar ubacujemo jednu sadnicu paradajza. U ovom slučaju ne sadi se u paru.

Lako se postavlja, dekorativno je, korisno i jako funkcionalno u sistemu zaštite.

Potrebno vam je:

1. Okrugla saksija od 10 l
2. Mešavina 321 za punjenje saksije
3. Semena navedenih biljaka

Ako vam se ovo čini zanimljivim onda ću vas podsetiti da je još uvek dostupan Projekat balkon bio bašte koji ima puno dinamičnih kombinacija i dostupne su verzije za sve tri klimatske zone. U pitanju je katalog od 30 kombinacija, gotovo rešenje gde je svaki korak unapred isplaniran, usrtan i snimljen.

Više informacija možete da pročitate ovde:

<https://tragbiljke.com/projekti-bio-baste/>

PRESADNJA DECEMBARSKOG RASADNIKA

Presadnja decembarskog rasadnika se uveliko odvija na primorju, a i baštovani sa kontinenta već imaju prilično spremne sadnice za presadnju. Jako je važno da sa presadnjom budete malo strpljivi i da pratite signale u kalendarima ili svojim Projektima jer su tako postavljeni s razlogom.

Prvo da rešimo jednu veliku zabludu – **sadnice ne mogu da prerastu**, a jako je važno da budu krupne i zrele ako imate problem s puževima. Ne brinite da sadnice ne mogu da izdrže do roka za sadnju već ih samo dohranite bar jednom bilo kojim hranivom za presadu koje je napisano više puta u Nedeljniku, snimljeno u epizodi Sva hraniva za presadu i svi koji ste kupili Projekat 10 gredica i Projekat balkon bio bašte imate spisak hraniva kao Bonus.

Zašto ne savetujem prevremeno ubacivanje sadnica u PMove? Zbog predatora. Motivaciona bio bašta se postavlja u koracima iz više razloga, ali jedan su i sami predatora. Proleće je vreme kada se sve budi, divlje biljke bujaju i predatora zuje oko nas. Svi su se probudili jako gladni. RPZ se postavlja iz tog razloga malo ranije jer kulture koje ulaze u RPZ nisu samo hrana za vas već i aktraktanti i repelenti (kako koja kultura) za mnogobrojne predatore. Sve što smo sejali do sada nisu glavne kulture. Glavne kulture se nalaze u rasadnicima, osim štitarki kao DS u bašti.

Naša RPZ ima za cilj da maskira prostor za naše glavne kulture pa tako kada ubacite kupusarice neće odmah biti uništene od buhača, cvekla i blitva od moljaca, praziluk od muve.

Kako baštovani ne bi stalno jurcali sa prskalicama postavljaju se integralni sistemi zaštite.

U skladu sa ovim decembari rasadnik se ubacuje kada nikne RPZ . Ako i sada krećete sa setvom budite bez brige jer biljke mnogo brzo kličaju kada je toplo. Ako sam ja čekala tri nedelje da mi niknu kulture vama će sve to nicati duplo brže. Kasnije se i predatori smiruju pa je presađnja lakša.

Integralni sistemi zaštite su jako bitni jer mogu da sačuvaju biljke od najezdi. Oni neće sprečiti najezdu u potpunosti ali će smanjiti njeno delovanje i omogućiti da biljke izdrže. Uz dobro postavljene integralne sisteme zaštite vama je zagarantovana berba u sezoni.

U skladu s tim vas podećam da je još uvek dostupan Projekat bašte 10 gredica u kome je sve navedeno isplanirano. Svaka biljka je s razlogom postavljena na svoje mesto kako bi bila hrana i u međusobnoj saradnji i zaštita. U dobrim kombinacijama biljke se međusobno podržavaju. Projekat bašte je gotovo rešenje, a rad u kome imate sve unapred isplanirano velika privilegija i pomoć.

Više informacija možete da pročitate ovde: <https://tragbiljke.com/projekti-bio-baste/>

Moja RPZ je posejana. Rad u koracima mi omogućava da sada bavim drugim aktivnostima jer sam u bašti završila setvu. Ovih dana je počela košnja i uveliko se radi orezivanje. Da nemam organizovane zone, rad u koracima, bila bih u panici i ništa ne bih stizala. Sada smo postavili RPZ, a naredni korak je sadnja krompira. Kada posadimo krompir čeka nas presađnja decembari i januarskog rasadnika pa pauza do setve kukuruza. Nakon setve kukuruza u bašti do kraja aprila nemamo setvu. Ta pauza nam omogućava da se pripremimo za „veliku seobu svih rasadnika“.

Kao neki mozaik sklapamo sliku naših Projekata bašte.

PODSETNIK NA ROKOVE

Primorje – poletela je lukova muva pa obavezno zalijte svoje lukove šećernom vodom: 200 g šećera u 10 l vode. Potrebna količina za metar dužni je 10 l. Potrebno je da zalijete 3 puta zaredom permamodele sa lukovima pa ćete ponoviti za 7 dana ali tada samo jednom. Još uvek se seje RPZ, sadi krompir i počela je presađnja decembari rasadnika.

Kontinent – pripremite se za sadnju krompira, a o tome sam pisala u prethodnim Nedeljnicima. Trenutno još uvek sejemo RPZ pa imate još uvek vremena da krenete u baštovansku sezonu na vreme.

Planine – još uvek ste u setvi rasadnika, ali pripremite svoje RPZ.

OBAVEŠTENJE O NOVIM PONUDAMA

Još uvek su dostupne dve nove verzije Projekata bašte, u pitanju su:

- Projekat balkon bio bašte

- Projekat bašte za 10 gredica

Obe verzije dostupne su i u verzijama za svaku klimatsku zonu (svoju klimatsku zonu birate na web-stranici).

Tako da su svi baštovani ovog puta dobili **gotovo rešenje gde je svaki korak unapred snimljen, ucrtan i isplaniran** tako da nije moguće napraviti grešku u bašti.

Svaki put kada dođete u svoju baštu znaćete tačno šta treba da radite da biste imali baštu koja vas hrani tokom cele godine.

Ako mislite da bi i vama bilo korisno da imate Projekat za svoju baštu, više informacija o obe verzije Projekata bašte možete pogledati ispod:

<https://tragbiljke.com/projekti-bio-baste/>

Kao što znate iz obaveštenja u prošlim Nedeljnicima, **individualni mentorski rad se neće održavati ove sezone**. I ta opcija članstva na našoj edukativnoj platformi je trenutno zatvorena.

Postoji i drugi vid članstva, a to je kolektivni mentorski rad, ulazak u našu Učionicu, odnosno našu celu Zajednicu.

Pa ako mislite da bi vam pomoglo da imate mene kao svog mentora kome možete da postavljate pitanja u Učionici, ali i da učite iz pitanja drugih baštovana, kao i edukativnog sadržaja koji se nalazi u Čitaonici...

Još uvek se možete prijaviti za mart.

Prijava se vrši preko naše web-stranice popunjavanjem jednostavne ankete. Nakon popunjene ankete kontaktiraće vas naš koordinator Goran Pivašević putem aplikacije Viber sa dodatnim informacijama.

Za anketu kliknite ovde: <https://tragbiljke.com/trag-biljke-ucionica/>

Sledeći Nedeljnik očekujte u naredni ponedeljak.

Do tada, ostanite nam dobro!

Biljana,

Trag Biljke Tim